

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Непийпи Наталії Дмитрівни «Розвиток тьюторської компетентності викладачів університетів в умовах відкритої освіти»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 –
Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність дисертаційного дослідження Н. Д. Непийпи є безперечною і своєчасною, оскільки проблема розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів постає в центрі сучасних трансформацій вищої освіти, зумовлених цифровізацією, утвердженням студентоцентрованого підходу, розширенням практик відкритої освіти та необхідністю підтримки індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти. У роботі переконливо показано, що сучасний викладач університету дедалі менше може залишатися лише транслятором навчальної інформації; натомість він має виконувати функції наставника, фасилітатора, консультанта, модератора індивідуального розвитку студента та організатора освітнього середовища, у якому здобувач освіти виступає активним суб'єктом власного навчання.

Особливо важливим є те, що дисертантка розглядає тьюторську компетентність не як допоміжну педагогічну якість, а як інтегративну характеристику професійної діяльності викладача університету. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки, адже акцентує увагу не лише на методичному супроводі навчання, а й на розвитку автономії, рефлексивності, відповідальності та суб'єктності здобувача освіти. У цьому контексті обрана тема має вагоме теоретичне, методичне та практичне значення для модернізації професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Актуальність дослідження додатково посилюється тим, що дисертація виконана у межах науково-дослідної проблематики трансформації професійного розвитку педагогічних працівників і викладачів в умовах відкритого університету

післядипломної освіти. Це забезпечує органічний зв'язок роботи із сучасними потребами післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації викладачів, цифрової трансформації освітнього процесу та впровадження інноваційних моделей педагогічного супроводу.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота характеризується достатнім рівнем теоретичного обґрунтування, логічною послідовністю розгортання дослідницького задуму та цілісністю наукової аргументації. Об'єктом дослідження визначено професійний розвиток викладачів університетів в умовах трансформації сучасної вищої освіти, предметом – технологічні та організаційно-педагогічні засади розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів в умовах відкритої освіти. Мета дослідження сформульована як теоретичне обґрунтування, розроблення та експериментальна перевірка авторської технології розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів і моделі її впровадження в умовах відкритої освіти.

Визначені завдання загалом корелюють із метою дослідження та відображають логіку його виконання: від аналізу сутності тьюторингу й тьюторської компетентності – до обґрунтування авторської технології, моделювання її впровадження та експериментальної перевірки. Методологічний інструментарій є різноплановим: використано аналіз, систематизацію й узагальнення наукових джерел, моделювання, компаративний аналіз, анкетування, педагогічне спостереження, тестування, експертне оцінювання, педагогічний експеримент, а також методи математичної статистики. Такий набір методів дозволяє охопити як теоретичні, так і емпіричні аспекти досліджуваної проблеми.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення авторки поєднати класичний педагогічний аналіз із андрагогічними, компетентнісними, діяльнісними, особистісно орієнтованими й аксіологічними підходами. Це є особливо

важливим, оскільки предметом дослідження виступає професійний розвиток дорослих суб'єктів освітнього процесу – викладачів університетів, для яких значущими є автономність, професійний досвід, практична спрямованість навчання та рефлексивна оцінка власної педагогічної діяльності.

Обґрунтованість висновків посилюється експериментальною частиною дисертації, у межах якої здійснено діагностику, формувальний вплив і повторне оцінювання результатів. Авторка доводить ефективність запропонованої технології через порівняння експериментальних і контрольної груп, фіксацію позитивної динаміки за мотиваційно-ціннісним, когнітивним, діяльнісним та рефлексивно-оцінювальним критеріями, а також через якісний аналіз рефлексивних матеріалів учасників.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає передусім у комплексному обґрунтуванні розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів саме в умовах відкритої освіти. Авторкою запропоновано трактування тьюторської компетентності викладача університету як інтегративної професійної характеристики, що поєднує педагогічні, комунікативні, організаційні, цифрові та особистісно-рефлексивні компоненти, необхідні для реалізації індивідуалізованого освітнього супроводу здобувачів вищої освіти.

Значущим результатом є розроблення й теоретичне обґрунтування авторської педагогічної технології розвитку тьюторської компетентності. Ця технологія подана не лише як набір методів чи прийомів навчання, а як цілісна система професійного розвитку викладача, зорієнтована на його професійну трансформацію, переосмислення педагогічної ролі та перехід до суб'єкт-суб'єктної взаємодії зі здобувачами освіти.

Окремо слід відзначити структурно-функціональну модель упровадження технології розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів. У

моделі поєднано цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний, організаційно-діяльнісний та результативний компоненти. Така побудова дозволяє простежити логіку переходу від діагностики професійних потреб викладачів до формування їхньої готовності виконувати функції тьютора, фасилітатора, наставника й консультанта у відкритому освітньому середовищі.

Новизною також є інтеграція тьюторських, фасилітаційних, коучингових, рефлексивних і демократично орієнтованих підходів. Дисертантка доводить, що розвиток тьюторської компетентності не може обмежуватися суто методичною підготовкою, а має охоплювати формування ціннісної основи педагогічної взаємодії: партнерства, діалогу, поваги до автономії здобувача освіти, відкритості та відповідальності.

4. Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у створенні й апробації педагогічної технології, яка може бути використана в системі професійного розвитку, підвищення кваліфікації та науково-методичного супроводу викладачів закладів вищої освіти. Особливо цінними є розроблені змістові, методичні та діагностичні компоненти технології, що можуть бути адаптовані до різних форматів навчання – очного, дистанційного, змішаного та неформального.

Практичну вагу мають навчальні курси «Майстерність наставництва: впровадження технологій тьюторства в заклади вищої освіти» та «Формування демократичного суспільства», які в роботі використано як інструменти формування різних компонентів тьюторської компетентності. Вони дають змогу поєднати розвиток професійних умінь індивідуалізованого освітнього супроводу з формуванням демократичної педагогічної культури, критичного мислення, медіаграмотності та здатності до партнерської взаємодії.

Цінними для практики є також запропоновані критерії, показники й рівні сформованості тьюторської компетентності, діагностичні інструменти, кейси, рефлексивні завдання, моделі тьюторської взаємодії та матеріали для організації

професійного саморозвитку викладачів. Упровадження таких матеріалів може сприяти підвищенню якості освітнього процесу, розширенню практик індивідуалізації навчання та формуванню в університетському середовищі культури педагогічного супроводу.

5. Оцінка змісту та структури дисертації

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження та включає анотації українською й англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Така структура дозволяє послідовно розкрити проблему: від теоретичного аналізу понятійно-категоріального апарату до моделювання педагогічної технології та експериментальної перевірки її ефективності.

У першому розділі дисертантка розкриває теоретичні засади тьюторингу та тьюторської компетентності, аналізує вітчизняні й зарубіжні дослідження, окреслює стан розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів в Україні. Позитивним є прагнення авторки не обмежитися описом поняття «тьютор», а розглянути ширший контекст: відкриту освіту, цифровізацію, індивідуалізацію навчання, роль наставництва, фасилітації та партнерської взаємодії. Розділ засвідчує достатню обізнаність авторки з науковим полем дослідження.

Другий розділ присвячено моделюванню розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів. У ньому обґрунтовано зміст авторської педагогічної технології, описано модель її впровадження, критерії, показники та рівні сформованості тьюторської компетентності. Саме цей розділ є концептуальним ядром дисертації, оскільки в ньому представлено авторське бачення професійної трансформації викладача як тьютора в умовах відкритої освіти.

У третьому розділі подано організацію, реалізацію та аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Авторка описує поетапність експерименту,

зміст курсів, інструменти діагностики, кількісні та якісні результати. Цей розділ є важливим доказовим блоком дисертації, оскільки демонструє практичну перевірку запропонованої технології та дозволяє оцінити її результативність у роботі з викладачами закладів вищої освіти.

6. Достовірність і аргументованість експериментальних результатів

Достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечується поєднанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів. Дисертантка використовує анкетування, тестування, самооцінювання, педагогічне спостереження, експертне оцінювання, аналіз практичних робіт, кейсів, рефлексивних есе та щоденників. Такий підхід дозволяє оцінити не лише формальний рівень знань викладачів, а й глибші зміни у їхній мотивації, професійній позиції, рефлексивності та готовності до тьюторської діяльності.

Експериментальна частина побудована на порівнянні експериментальних груп, які проходили підготовку за авторською технологією, та контрольної групи, що навчалася за традиційною моделлю підвищення кваліфікації. У роботі наведено кількісні дані щодо позитивної динаміки в експериментальних групах, зокрема зростання високого й середнього рівнів сформованості тьюторської компетентності та зменшення частки учасників із низьким рівнем. Застосування t-критерію Стюдента та коефіцієнта кореляції Пірсона вказує на прагнення авторки забезпечити статистичну перевірку результатів.

Водночас особливо цінним є не лише кількісний, але й якісний аналіз результатів, оскільки проблема професійної трансформації викладача не може бути повністю зведена до відсоткових показників. Аналіз рефлексивних матеріалів засвідчив переосмислення ролі викладача, розвиток здатності до самоаналізу, посилення орієнтації на партнерську взаємодію та формування готовності до індивідуалізованого супроводу студентів.

7. Повнота висвітлення результатів дослідження в публікаціях

Результати дисертаційного дослідження відображені у наукових публікаціях авторки, що охоплюють проблематику відкритої освіти, тьюторської компетентності, онлайн-платформ, демократизації освіти, цифрових інструментів та експериментальної перевірки технології розвитку тьюторської компетентності. Тематика публікацій загалом відповідає змісту дисертації та підтверджує послідовність наукового пошуку здобувачки.

Позитивним є те, що публікації охоплюють як теоретичні, так і прикладні аспекти дослідження. Вони демонструють поступовий рух авторки від аналізу окремих складників тьюторської компетентності до обґрунтування моделі, технології та експериментальних результатів. Разом із тим, у тексті дисертації доцільно уніфікувати кількісні відомості про публікації та уточнити бібліографічні позиції, у яких залишено незаповнені реквізити видання.

8. Зауваження та дискусійні положення

Загалом дисертаційна робота справляє позитивне враження, однак, як і кожне ґрунтовне наукове дослідження, містить окремі положення, що потребують уточнення, редакційного доопрацювання або можуть бути предметом наукової дискусії.

По-перше, у тексті роботи потребує додаткового термінологічного увиразнення співвідношення понять «тьюторинг», «тьюторство», «тьюторська діяльність» і «тьюторська компетентність». Авторка подає спробу розмежування цих понять, однак у різних фрагментах дисертації вони іноді функціонують як близькі або частково синонімічні. Доцільно було б наприкінці теоретичного розділу подати узагальнювальну схему або таблицю, яка б чітко фіксувала авторське трактування кожного поняття.

По-друге, варто уніфікувати компонентну структуру тьюторської компетентності та критерії її оцінювання. У роботі в одних фрагментах акцент зроблено на педагогічному, комунікативному, організаційному, психолого-педагогічному та емоційно-ціннісному компонентах, тоді як в експериментальній

частині оперують мотиваційно-ціннісним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивно-оцінювальним критеріями. Ці підходи не суперечать один одному, однак потребують чіткішого пояснення їхнього взаємозв'язку.

По-третє, у тексті трапляється неузгодженість щодо кількості учасників експерименту: в одному фрагменті зазначено 400 осіб, тоді як у подальшому аналізі наведено вибірку 172 викладачі, розподілені на групи Н, Д і К. Це питання потребує уточнення, адже чисельність і структура вибірки є важливими для оцінки доказовості експериментальної частини.

По-четверте, статистичний аналіз результатів бажано подати більш розгорнуто: із зазначенням конкретних значень t-критерію, рівнів значущості для кожного порівняння, а за можливості – показників ефекту. Це посилює переконливість тверджень про статистично значущі зміни та дає змогу точніше оцінити силу впливу авторської технології.

По-п'яте, дисертація мала б практичні переваги від чіткішого опису меж застосування запропонованої технології. Зокрема, доцільно окреслити, які елементи технології є обов'язковими, а які можуть адаптуватися залежно від типу університету, спеціальності, цифрової інфраструктури, чисельності академічних груп і рівня підготовленості викладачів.

По-шосте, на рівні редакційного оформлення варто усунути окремі мовностилістичні огріхи, повтори, технічні неточності, незаповнені бібліографічні реквізити та неузгодженість у поданні кількості публікацій. Ці зауваження не знижують наукової цінності дисертації, проте їх усунення підвищить академічну якість і завершеність рукопису.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Непийпи Наталії Дмитрівни «Розвиток тьюторської компетентності викладачів університетів в умовах відкритої освіти» є самостійним, актуальним і ґрунтовним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливу науково-педагогічну проблему, пов'язану з теоретичним

обґрунтуванням, розробленням і експериментальною перевіркою технології розвитку тьюторської компетентності викладачів університетів.

Робота має належний теоретико-методологічний рівень, містить науково обґрунтовану авторську технологію, структурно-функціональну модель її впровадження, діагностичний інструментарій, експериментальну перевірку та практичні матеріали, що можуть бути використані у системі професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти. Висловлені зауваження мають уточнювальний і рекомендаційний характер, не заперечують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть бути враховані під час підготовки до захисту й подальшої наукової роботи здобувачки.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну, практичну значущість, достатній рівень обґрунтованості висновків і результатів, дисертаційна робота Непийпи Н. Д. заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент: Волотовська Тетяна Павлівна

Науковий ступінь, учене звання: кандидат педагогічних наук

Посада, місце роботи: доцент кафедри педагогіки, адміністрування, спеціальної освіти та соціальної роботи

Підпис: _____ Дата: « ____ » _____ 2026 р.